

การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ใน ทารกที่มีภาวะผิดปกติและป่วย

Breastfeeding in Infants with Disorders and illness

พญ.กฤษมา ชูศิลป์

วัตถุประสงค์

- อธิบายหลักการดูแลผู้ป่วยเด็กอย่างเป็นมิตรกับนมแม่
- อธิบายความสำคัญของการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ในทารกที่มีความผิดปกติหรือพิการ
- อธิบายวิธีการให้นมแม่ในทารกที่มีปัญหาการดูดนมระยะแรกเกิด
- อธิบายวิธีการคงสภาพการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ในทารกและเด็กที่ป่วย

การดูแลผู้ป่วยเด็ก ที่เป็นมิตรกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่

- ช่วยเพิ่มอัตราและระยะเวลาของการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่
- จัดบริการในหอผู้ป่วยเด็กที่สอดคล้องกับบันได 10 ขั้น
สู่ความสำเร็จของการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่
- มีบุคลากรที่มีความชำนาญในการช่วยเหลือการเลี้ยงลูกด้วย
นมแม่ในหอผู้ป่วยเด็ก

การดูแลผู้ป่วยเด็ก ที่เป็นมิตรกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่

- กำจัดการส่งเสริม การจำหน่าย การแจก และการโฆษณา
นมผสมในหอผู้ป่วย
- กระตุ้นให้แม่เริ่มต้นหรือยังคงเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ แม้ว่า
ทารกผิดปกติหรือป่วย
- มีระบบหลักประกันสุขภาพที่ครอบคลุมการให้บริการ
การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่

นโยบายของคณะกรรมการวิชาการ กุมารเวชศาสตร์แห่งสหรัฐอเมริกา

- **Breastfeeding and the Use of Human Milk**

Pediatrics Vol. 115 No. 2 February 1, 2005

pp. 496 –506

(doi: 10.1542/peds.2004-2491)

- **Child Health Benefits**

- **Community Benefits**

- **THE CHALLENGE of**

Exclusive Breastfeeding for 6 months

กลุ่มทารกที่มีปัญหา การดูดนมระยะแรกเกิด

- ทารกที่มีภาวะ perinatal asphyxia
- ทารกที่มีน้ำหนักแรกเกิดน้อยหรือเกิดก่อนกำหนด
- ทารกแฝดคู่และแฝดสาม
- ทารกลิ้นติด
- ทารกที่มีระบบประสาทผิดปกติ
- ทารกปากแหว่งและหรือเพดานโหว่
- ทารกที่มีหัวใจพิการแต่กำเนิด

ทารกที่มีภาวะ

Perinatal asphyxia ที่รุนแรง

- มักได้รับการอภิบาลในหอผู้ป่วยระยะวิกฤติ และแยกจากมารดา
- มีการเคลื่อนตัวของลำไส้ลดลง
- มี gut hormones ลดลง จากการให้อาหารทางหลอดเลือดดำอย่างน้อย 4 วันแรกหลังเกิด
- มีปัญหาเกี่ยวกับการดูดกลืนเช่น ดูดไม่เก่ง ดูดกลืนไม่สัมพันธ์กัน
- ต้องได้รับนมแม่ที่บีบไว้ในระยะที่ยังดูดนมเองไม่ได้

การสนับสนุนการให้นมแม่ ในทารกที่ขาดออกซิเจนรุนแรง

- มารดาควรบีบเก็บหัวน้ำนมและหยอดทางปากเมื่อทารกเริ่มรับนมได้
- ช่วยเหลือให้มารดาคงสภาพการหลั่งน้ำนมไว้ได้
- อาจป้อนนมแม่ที่บีบไว้ทางแก้วในช่วงที่มีปัญหาการดูดกลืน
- การช่วยเหลือการดูดนมจากเต้าต้องเน้นการประคองเต้านมด้วย Dancer hold และอุ้มลูกโดยใช้ฝ่ามือประคองศีรษะของทารก
- ต้องมีการบีบนมขณะให้ทารกดูดนมเพื่อเพิ่มปริมาณน้ำนมในช่วงที่ทารกอย่างดูดนมได้ไม่เต็มที่

การช่วยเหลือการดูดนม ในทารกที่ขาดออกซิเจนรุนแรง

- ควรจับทารกงอแขนขาเลียนแบบท่าที่อยู่ในครรภ์แม่ในขณะที่ให้นมทารก ในทารกที่มี hypertonia หรือมีอาการเกร็ง
- กระตุ้น/ ฝึกการดูดนมจากเต้าโดยใช้วิธีหยดนมที่เต้านมแม่หรือใช้อุปกรณ์ให้นมเสริมที่เต้านมแม่ (supplemental nursing device)
- ใช้ non nutritive sucking ของทารกที่เริ่มดูดนมกระตุ้นบริเวณหัวนมและลานนม เพื่อกระตุ้นการสร้างน้ำนมออกเหนือจากการบีบนมด้วยมือ

ความเชื่อการเลี้ยงด้วยนมแม่ในทารก เกิดก่อนกำหนด

- เหนือง่ายขณะดูดนมแม่จากเต้า
- ต้องใช้การทดสอบชั่งน้ำหนักก่อนและหลังการให้นมแม่
แต่ละครั้ง
- ต้องได้ fortifiers เมื่อกลับบ้าน ถ้าเคยได้ในโรงพยาบาล
- ต้องเรียนรู้การดูดนมด้วยนมจากขวด

ความเชื่อการเลี้ยงด้วยนมแม่ใน ทารกเกิดก่อนกำหนด

- ต้องอยู่ในตู้อบเท่านั้น
- ต้องการ fortifiers ทุกคน
- ไม่สามารถดูดนมแม่จากเต้าจนอายุครรภ์เกิน 34 สัปดาห์
- ต้องใช้ nipple shield ช่วยการดูดนมแม่จากเต้า

ปัญหาการดูดนมแม่ในทารกเกิดก่อนกำหนด

- ดูดนมแต่ละครั้งได้น้อย
- มีแรงดูดนมได้น้อย และไม่ค่อยสม่ำเสมอ
- ได้ค่อนข้างช้ากว่าทารกเกิดครบกำหนด
- มารดาค่อนข้างกังวล ซึมเศร้าและรู้สึกผิดที่คลอดลูกก่อนกำหนด
- มารดาขาดความมั่นใจในการให้ทารกดูดนมจากเต้า
- มารดาต้องการให้นมแม่ที่บีบเพื่อมั่นใจว่าทารกได้ปริมาณนมตามต้องการ

เทคนิคการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ใน ทารกเกิดก่อนกำหนด

- ต้องสร้างความมั่นใจให้มารดาและครอบครัวเกี่ยวกับประโยชน์การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่
- ให้มารดาบีบนมตั้งแต่ 2 – 3 ชั่วโมงแรก ไม่ควรเกิน 6 ชั่วโมงหลังคลอด
- ควรบีบนมแม่บ่อยครั้งทุก 2 – 3 ชั่วโมง ในช่วงกลางวัน และทุก 3 – 4 ชั่วโมง ในช่วงกลางคืน
- มีผู้เชี่ยวชาญช่วยเหลือการบีบนมด้วยมืออย่างถูกต้อง

เทคนิคการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ในทารกเกิดก่อนกำหนด

- ช่วยมารดาจัดทำอุ้มครั้งแรกให้ถูกต้องและให้ทารกดูดนมอย่างมีประสิทธิภาพ
- ช่วยมารดาในการฝึกให้ทารกอมหัวนมลึกถึงลานนมตามธรรมชาติของทารก
- ให้มารดาโอบกอดลูกเนื้อแนบเนื้ออย่างต่อเนื่องหลังมีความยากลำบากและความเหนื่อยล้าในการให้ทารกฝึกการดูดนม
- ช่วงที่ทารกอย่างดูดนมแม่ไม่ได้เต็มที่ควรเสริมนมแม่ที่บีบไว้ด้วยวิธีอื่น ๆ

ทำอุ้มที่เหมาะสมกับการให้นมทารกเกิด ก่อนกำหนด

- อุ้มทารกด้วยท่าอุ้มลูกฟุตบอล
- จัดให้ศีรษะของทารกยกสูงคล้ายท่านั่ง
- ประคองเต้านมด้วยมือรูปตัวยู
- ด้านข้างของปลายนิ้วชี้ที่ประคองเต้านม
รองรับคางทารกที่อาจเลื่อนตกขณะดูดนม
- มือที่ประคองศีรษะทารก อยู่บริเวณ
ท้ายทอยและหลังกอกหู

วิธีช่วยการให้นมทารกแฝด

- สร้างความมั่นใจว่าแม่มีน้ำนมเพียงพอสำหรับลูก
- ควรให้แม่ได้พักผ่อนและรับประทานอาหารอย่างเพียงพอ
- จัดทำอุ้มลูก ทั้งอุ้มทีละคน และอุ้มพร้อมกันทั้งสองคน โดยเน้นความสะดวกสบาย และให้นมได้นาน
- บีบนมเสริมให้ลูกที่ดูดนมไม่ค้อยเก่ง เพื่อลดเวลาการให้นมลูกและแม่มีเวลาที่จะพักผ่อนมากขึ้น

การจัดท่าอุ้มทารกแฝด

- ควรเลือกท่าการอุ้มลูกที่เหมาะสมและใช้หลายท่าสลับกัน
เช่น - ท่าอุ้มลูกฟุตบอลพร้อมกันทั้งสองคน
(double football hold)
 - อุ้มสลับท่า football hold และ cradle hold เพื่อให้ลูกหันหน้าเข้าหาเต้านมทั้งสองข้าง
- การให้นมลูกทั้งสองคนพร้อมกันเพื่อประหยัดเวลา เหนื่อยน้อยลง ไม่เครียด และกระตุ้นการสร้างน้ำนมมากขึ้น

ปัญหาการให้นมแม่ในทารกกลุ่ม

Down syndrome

- มีระบบประสาทและสมองล่าช้า
- กล้ามเนื้อช่องปากอ่อนแรง
- มักมีปัญหาเกี่ยวกับการดูดกลืนและสำลักนมได้ง่าย
- เหนื่อยง่ายเวลาดูดนม
- เกร็งตัวหนีออกจากเต้านมขณะช่วยการดูดนม และ
- ทารกบางคนอาจมีภาวะพร่องฮอร์โมนไทรอยด์

ประโยชน์การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ใน ทารกกลุ่ม Down syndrome

- กระตุ้นการเจริญเติบโตและพัฒนาการด้านสมองที่มีน้อยกว่าทารกปกติ
- กระตุ้นการประสานระหว่างกล้ามเนื้อปาก ลิ้น และการกลืนให้สัมพันธ์ดียิ่งขึ้น
- ฝึกการใช้ริมฝีปากและการพูดที่ชัดเจนขึ้น
- มีสายตาดี
- ไม่เจ็บป่วยบ่อย

การฝึกการดูดนมแม่ให้ทารกกลุ่ม

Down syndrome

- นวดสัมผัสกล้ามเนื้อของแขน ขาให้ทารกตื่นตัวก่อนดูดนม
- นวดรอบปากและใช้นิ้วชี้ของแม่กระตุ้นการดูดนม
- อุ้มลูกอยู่ในท่านั่งตรงขณะดูดนม
- ปรคองเต้านมด้วยมือรูปตัวยู หรือยื่นนิ้วชี้ช่วยปรคองคางของลูกในท่า Dancer hand
- จับเต้านมสูงขึ้นเล็กน้อยเพื่อให้คอทารกยืดตรงและกลืนนมได้ง่ายขึ้น
- ช่วยบีบเต้านมขณะทารกดูดนม

ปัญหาการให้อาหารทารกที่มีปากแหว่ง เพดานโหว่

- ขึ้นกับขนาดและบริเวณของรอยโหว่บนเพดาน
- การตรวจหารอยโหว่ของเพดานต้องกระตุ้น
ทารกแรกเกิดให้อ้าปากกว้างเต็มที่จนเห็น
เพดานและลิ้นไก่
- ภาวะปากแหว่งและเพดานโหว่เต็มส่วนสองข้าง
รุนแรงที่สุดเพราะเด็กมีน้ำหนักต่ำกว่าเกณฑ์
ร้อยละ 35.7 และมีส่วนสูงต่ำกว่าเกณฑ์ร้อยละ
38.9

ปัญหาการให้อาหาร ทารกที่มีปากแหว่งเพดานโหว่

- การใช้เวลาให้อาหารนานมากกว่าเด็กปกติ
- การกลืนลมเข้าไปมากขณะดูดและกลืนอาหาร
- การไหลย้อนของนมและอาหารขึ้นไปในจมูก
- การไอและสำลักบ่อยขณะกลืนอาหาร
- ภาวะน้ำหนักตัวเพิ่มขึ้นช้ามาก
- ภาวะหุ้ชั้นกลางอักเสบสูงกว่าเด็กปกติ
- พัฒนาการด้านการพูดล่าช้า

ประโยชน์การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่

- สร้างความรักความผูกพันระหว่างแม่และลูก และยอมรับการให้อาหารทารกที่ซับซ้อน
- การดูดนมแม่จากเต้า ช่วยฝึกการใช้ริมฝีปากและการเจริญเติบโตของเพดานและแนวสันเหงือก
- ช่วยกระตุ้นพัฒนาการของสมอง การพูดและการสื่อสาร
- ช่วยการเจริญเติบโตเต็มศักยภาพ และผ่าตัดได้เร็วขึ้น
- ลดโอกาสป่วยหรือติดเชื้อทางเดินหายใจน้อยลงและการเป็นหูชั้นกลางอักเสบ

เทคนิคการช่วยทารกที่มีเฉพาปากแหว่ง

- ทารกที่มีฝีปากหรือแหว่งลึกถึงหน้าจมูกมีปัญหาการดูดนมน้อยที่สุด
- ภาวะปากแหว่งถึงช่องจมูกที่รุนแรง อมห้วนมและลานนมได้ไม่กระชับ
- ควรใช้อุ้มลูกฟุตบอล
- สอดห้วนมเข้าปากทางด้านที่มีรอยแหว่งให้เพดานกอดห้วนมและลานนม
- ถ้าปากแหว่งทั้งสองข้างควรอุ้มทารกให้อยู่ในท่านั่ง

เทคนิคการช่วยทารก ที่มีทั้งปากแหว่งและเพดานโหว่

- ใช้ทำอุ้มลูกฟุตบอล ศีรษะอยู่สูงกว่าลำตัว มากกว่า 45 องศา หรืออยู่ในท่านั่ง
- คางอยู่สูงกว่าลานนมด้านล่างเล็กน้อย เพื่อป้องกันนมไหลย้อนจากปากขึ้นไปที่จมูก
- ประคองเต้านมรูปตัวซี (C- Hold) และช่วยบีบนมขณะทารกดูดนม
- ใช้มือที่ประคองเต้านมทางออกคล้ายการรำ (Dancer hand technique) เมื่อปากอมไม่กระชับ

เทคนิคการช่วยให้ทารกดูดนมจากเต้าอย่าง เต็มที่

- การบีบนมให้ไหลก่อนเริ่มดูดนม

- จับเต้านมก่อนส่งหัวนมเข้าปาก คล้ายจับแซนวิช

- การจับเนื้อเยื่อเต้านมคล้ายจับหูถั่วยชา

- กดเนื้อเต้านมปิดรอยปากแหว่ง

การให้น้ำนมแม่ด้วยการป้อนแก้ว

- การป้อนนมด้วยแก้วเป็นวิธีการฝึกให้ทารกดูดนมจากแก้วตามความต้องการของตนเอง
- ทารกใช้ริมฝีปากและลิ้นเช่นเดียวกับการดูดนมจากเต้า
- ยกแก้วเอียงประมาณ 30-45 องศาให้นมไหลไปอยู่ที่ขอบแก้วและใช้ขอบแก้วแตะด้านในริมฝีปากล่างของทารกจนทารกอ้าปากกว้างก่อนตวัดลิ้นรับนม

การใช้อุปกรณ์ Lact aid

- การให้นมแม่ที่บีบไว้ทางสายที่ติดบริเวณลานนมแลหัวนม
- บรรจุนมแม่ในกระบอกฉีดยาขนาด 10-20 ซีซี และต่อเข้ากับสายให้นม
- เริ่มใช้แรงดันเล็กน้อยดันนมเข้าปากทารกเพื่อกระตุ้นการดูดนม
- ปล่อนนมไหลตามแรงดูดนมเมื่อทารกสามารถดูดได้เอง

การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ใน มารดาที่มีภาวะภูมิคุ้มกันบกพร่อง

- องค์การอนามัยโลกแนะนำด้วยสองทางเลือก
 - เลี้ยงลูกด้วยนมแม่ร่วมกับการได้รับยาต้านไวรัส หรือ
 - หลีกเลี่ยงการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่
- ความเสี่ยงต่อการติดเชื้อผ่านจากแม่สู่ลูกเพิ่มขึ้นจากการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่
- การได้รับยาต้านไวรัสช่วยการเลี้ยงทารกด้วยนมแม่อย่างเดียวเป็นเวลา 6 เดือน
- ต้องหยุดให้นมแม่แก่ทารกเมื่อครบระยะเวลา 6 เดือน

Thai Breastfeeding Center Foundation 2012

THANK YOU

มูลนิธิศูนย์นมแม่แห่งประเทศไทย อาคารสถาบันฯ ชั้น 11
โทร. 02-354-8404 แฟกซ์ 02-354-8409
www.thaibreastfeeding.org